

ΨΥΧΗΣ ΔΡΟΜΟΙ, ΤΕΥΧΟΣ 10, παρουσίαση

π. Θεμιστοκλής Μουρτζανός

<http://themistoklismourtzanos.blogspot.gr/2016/02/10.html>

Στον δύσκολο δρόμο της συνάντησης των ψυχολογικών επιστημών με την πίστη εγχειρήματα όπως αυτό του περιοδικού *Ψυχής Δρόμοι* δεν έχουν απλώς ανοίξει δρόμους, ίσως γίνονται ο δρόμος. Διότι ο διάλογος μεταξύ επιστημόνων οι οποίοι συνήθως συνδυάζουν την ιδιότητα και του πιστού και του γνώστη της πνευματικής παράδοσης της πίστης, για θέματα που αναφέρονται στον ψυχικό μας κόσμο, είναι ο μοναδικός δρόμος για να φανερωθεί η ενότητα και η καθολικότητα του πνευματικού φαινομένου. «Γυμνασία του νου» χαρακτηρίζει η πατερική μας παράδοση την σπουδή στον άνθρωπο και την κτίση, τη σπουδή του κτιστού. Όταν όμως η γυμνασία έχει τις ρίζες της στην έμπνευση που η πίστη προσφέρει, ο άνθρωπος και δε νιώθει απόλυτος στις ερμηνείες που δίδει και επιτρέπει στον εαυτό του να κατανοήσει ότι κτιστό και άκτιστο συνεργάζονται «έως ότου μορφωθεί Χριστός εν ημίν» (Γαλ. 4,19). Ότι για να φτάσεις στον τρόπο του ακτίστου, εκτός από την χάρη και την κοινωνία μαζί Του, χρειάζεται να βρεις τις ευλογίες που μας έδωσε και την ίδια στιγμή τα τραύματα τα οποία επέρχονται από την προαίρεσή μας, αλλά και από την φυσική φθορά που μας χαρακτηρίζει, καθώς είμαστε συνεχιστές του περιβάλλοντος από το οποίο προερχόμαστε είτε γονεϊκού είτε κοινωνικού είτε πνευματικού.

Απολαμβάνουμε τον κόπο του π. Βασιλείου Θερμού και των συνεργατών του, οι οποίοι, με τόλμη και επιμονή, δείχνουν αυτόν τον δρόμο. Και δεν φοβούνται να θίξουν θέματα τα οποία απαντούν σε προβληματισμούς που έχουν να κάνουν με την ανάγκη για μία σύγχρονη, αλλά και ακέραια μαρτυρία της πίστης στην εποχή μας. Ιδιαίτερα το δέκατο τεύχος, το οποίο κυκλοφορήθηκε τον Νοέμβριο του 2015, μας έδωσε την

ευκαιρία να δούμε θεάσεις σε ζητήματα όπως η ομοφυλοφιλία, η συγχώρηση, τα κοινωνικά δίκτυα, η κατήχηση, τα ψυχικά τραύματα και η ποιμαντική τους αντιμετώπιση, οι εκτροές, η σύγχυση ανάμεσα στο δαιμονικό και το ψυχιατρικό, η αντίδραση του ανθρώπου σε ακραίες καταστάσεις όπως ο ολοκληρωτισμός και η απανθρωποποίηση των στρατοπέδων συγκεντρώσεως και της εποχής μας, η οποία τείνει να εκμηδενίσει την αξία του προσώπου, το ζήτημα του AIDS, αλλά και η θεολογία του Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά σε σχέση με την ψυχανάλυση. Ένα τεύχος αληθινά χορταστικό.

Κρατούμε ιδιαίτερα τον διάλογο (1909-1938) ανάμεσα στον Σίγκμουντ Φρόιντ, τον πατέρα της ψυχανάλυσης, και του Όσκαρ Πφίστερ, διαμαρτυρόμενου Ελβετού πάστορα, ο οποίος υπήρξε μελετητής του έργου του Φρόιντ και φίλος του, χωρίς αυτό να τον εμποδίσει να κρίνει το έργο του και την απόρριψη της θρησκείας από τον «μαχητικό εκπρόσωπο του ορθολογισμού και του μεταφυσικού μηδενισμού». Ο π. Αθανάσιος Παραβάντσος καταγράφει και σχολιάζει στοιχεία της αλληλογραφίας των δύο μεγάλων ανδρών, επισημαίνοντας ότι «αποτελεί σημαντική πρωτογενή πηγή της ιστορίας της ψυχανάλυσης γενικότερα και του πρωτόλειου διαλόγου της με τη θρησκεία ειδικότερα».

Επισημαίνουμε ορισμένες προβλέψεις των διαλεγόμενων: « Η θεραπεία ψυχών θα γίνει ένα κοσμικό – επιστημονικό επάγγελμα και ο στόχος της ευτυχίας θα καταστήσει την θρησκεία ουσιαστικά άσχετη με τον ανθρώπινο βίο». «Ο φιλελεύθερος και αδογματίστος προτεσταντισμός πρέπει να αποδείξει ότι η δική του εκδοχή περί χριστιανισμού δεν είναι άσχετη με την περιορέουσα πραγματικότητα, αλλά χρήσιμη». «Ένας κόσμος χωρίς ναούς, χωρίς καλές τέχνες, ποίηση, θρησκεία, κατά τη γνώμη μου θα ήταν κόλαση. Αν αποτελούσε μέρος της ψυχαναλυτικής θεραπείας να παρουσιάσουμε στους ασθενείς μας αυτό το ερημωμένο σύμπαν ως την αλήθεια, τότε θα είχα μεγάλη κατανόηση αν οι φουκαράδες (poor devils) προτιμούσαν να παραμείνουν περιχαρακωμένοι στην ασθένειά τους παρά να εισέλθουν σ' αυτήν την τρομακτική παγερή ερήμωση. Συνεπώς παραμένει ανάμεσά μας η μεγάλη διαφορά ότι εγώ ασκώ την ανάλυση στο πλαίσιο ενός σχεδίου για την ζωή, το οποίο εσείς αντιμετωπίζετε με επιείκεια ως σκλαβιά στην θρησκευτική μου κλήση, ενώ εγώ θεωρώ αυτή την φιλοσοφία ζωής όχι μόνο ως ισχυρό βοήθημα της θεραπείας..., αλλά επίσης και ως την λογική συνέπεια μιας φιλοσοφίας που υπερβαίνει τον νατουραλισμό και τον θετικισμό, βασίζεται στέρεα στην ηθική και κοινωνική υγιεινή και εναρμονίζεται με την φύση της ανθρωπότητας και του κόσμου».

Οι προβληματισμοί του Πφίστερ δικαιώθηκαν στην πορεία του δυτικού κόσμου, μόνο που δεν πρέπει να επιχαίρουμε. Μέλη του δυτικού κόσμου είμαστε κι εμείς. Δεν αρκεί να κυματίζουμε τη σημαία της προέλευσής μας από την καθ' ημάς Ανατολή ως πιστοποιητικό

αυθεντικότητας, όταν και ζούμε δυτικά και σκεπτόμαστε δυτικά και αγωνιζόμαστε σήμερα, όταν βεβαίως διαλεγόμαστε με τους ανθρώπους και δεν μένουμε ναρκισσιστικά εγκλωβισμένοι στη γυάλα της αυτάρκειάς μας, καθότι μας αρκεί η ατομική μας σωτηρία, να πείσουμε για τη χρησιμότητα της Εκκλησίας στην εποχή μας. Αριθμούς επικαλούμαστε. Συσσίτια, ιδρύματα, διανομή τροφίμων και φαρμάκων. Ελπίδα, νόημα ζωής, πάλη με τον εαυτό μας, άνοιγμα στον πλησίον, ποιότητα σχέσεων που έχει ως βάση της την πίστη τότε θα μπορέσουμε άραγε να αντιτάξουμε στο άγχος του εναγκαλισμού μας με το κράτος;

Σταχυολογούμε ενδεικτικά κάποιες άλλες πολύτιμες φράσεις από τα όσα διαβάσαμε: «μπορεί να φανεί παράδοξο το να πει κανείς ότι η χριστιανική θεολογία μπορεί να χρησιμεύσει στο να δώσει στην ψυχανάλυση να κατανοήσει καλύτερα τι είναι η υιότητα, αλλά είναι πραγματικό δεδομένο. Αυτό στο οποίο ξεχωρίζει ο χριστιανισμός από τις άλλες δύο μονοθεϊστικές θρησκείες είναι πράγματι ακριβώς ότι αυτός μόνο είναι μια θρησκεία του Υιού». «Εμείς είμαστε οι δημιουργοί μόνο των ενοχών μας, ποτέ των ενάρετων πράξεών μας». «Ο Χριστός νίκησε τη αμαρτία όχι σκοτώνοντας, αλλά πεθαίνοντας. Καλούμαστε λοιπόν να νεκρώσουμε τα πάθη μας θυσιάζοντας τους εαυτούς μας εκούσια, για την αγάπη του Θεού και του πλησίον». «Υπάρχουν τρία είδη σχέσεων: αυτή που συνίσταται στην συγχώνευση των προσώπων, αυτή στην οποία τα δύο πρόσωπα ακολουθούν παράλληλους δρόμους, χωρίς ουσιαστικά να συναντηθούν ποτέ και η συνάντηση δύο διαφορετικών ανθρώπων η οποία εμπλουτίζει τη σχέση με το ξεχωριστό των προσωπικοτήτων τους». Στα κοινωνικά δίκτυα συναντούμε το αρχέτυπο του ήρωα και του απατεωνίσκου- φαρσέρ και γι' αυτό οι νέοι ελκύονται ιδιαίτερα, διότι γίνονται οι πρωταγωνιστές των δικτύων».

Δεν μπορούμε παρά να μη σταθούμε στην απομαγνητοφωνημένη συζήτηση για την ομοφυλοφιλία που μεταδόθηκε από τον ορθόδοξο αμερικανικό διαδικτυακό ραδιοφωνικό σταθμό Ancient Faith radio, όπου ο παραγωγός Kevin Allen φιλοξενεί τον Φίλιππο Μαμαλάκη, Καθηγητή Ποιμαντικής Φροντίδας στη Θεολογική Σχολή του Τιμίου Σταυρού της Βοστώνης, και τον μεταπτυχιακό θεολόγο Andrew Williams. Η ποιότητα του διαλόγου εξαιρετική. Νηφαλιότητα, επιχειρηματολογία, πολλή αγάπη για τους ανθρώπους που ζούνε την κατάσταση της ομοφυλοφιλίας και, κυρίως, προσπάθεια για να ακουστεί η θέση της Ορθοδοξίας στο ζήτημα. Χωρίς να συμφωνούμε αδιακρίτως με όλες τις τοποθετήσεις, κρατάμε τη φράση: **«Δεν είναι η σεξουαλικότητα το κλειδί της ταυτότητάς μας, αλλά η οικειότητα»**. Νομίζουμε ότι περικλείει την απάντηση της πίστης όχι μόνο στο ζήτημα της ομοφυλοφιλίας, αλλά και στην λαγνεία που γίνεται συνήθως το αποκλειστικό νόημα του έρωτα ή ο κύριος στόχος του. Ο πολιτισμός μας, ενώ αναδεικνύει την έννοια της σχέσης, δεν μπορεί να την δει στην προοπτική της εξόδου από τον εαυτό μας, αλλά την υποτάσσει

σ' αυτόν. Η έννοια της αγαπητικής «κενώσεως», χαρακτηριστικό της οποίας είναι η οικειότητα, δεν μπορεί να υπερνικήσει την προτεραιότητα της σαρκικότητας, με αποτέλεσμα η όλη συζήτηση και περί ομοφυλοφιλίας να διεξάγεται μόνο στο επίπεδο του «τι επιτρέπεται και τι δεν επιτρέπεται» και όχι και στο επίπεδο της κατανόησης του «τι είναι αγάπη και πώς μπορεί ο άνθρωπος να τη βιώσει ως ποιότητα μεταμόρφωσης της ύπαρξής του».

Ευχαριστούμε όλους όσους μας έδωσαν την ευκαιρία να δούμε ξανά τη ζωή μας και τις ζωές των άλλων μέσα από την γονιμότητα ενός διαλόγου με το σήμερα. Η Εκκλησία δεν έχει τίποτε να φοβηθεί, αλλά μπορεί να δώσει την πνευματική της μαρτυρία με σαφήνεια και ποιότητα!

π. Θεμιστοκλής Μουρτζανός
Κέρκυρα, 5 Φεβρουαρίου 2016